

تاریخ سید محمد رفیع بنک و جغرافیا

www.ketab.ir

سید محمود سامانی
سید جعفر جوادی
سید خلیل جوادی

فهرست

پیشگفتار.....	۱۲
---------------	----

بخش اول: تاریخ معاصر خرق

معارف امامزاده عبدالرحمن بن موسی بن جعفر (ع)

معرفی امامزاده عبدالرحمن.....	۱۸
هجرت برخی امامزادگان به ایران.....	۲۲
وصف بقعه قدیمی امامزاده.....	۲۸
تولیت امامزاده.....	۳۱
خادمان امامزاده.....	۳۲

فصل دوم: سادات روستای خرق

مهاجرت سادات به ایران.....	۳۷
نقابت سادات.....	۴۳
دولتمردان سادات.....	۴۶
سادات خرق.....	۴۸
مشاهیر سادات خرق.....	۴۹

فصل سوم: روستای خرق و انقلاب اسلام

- ۵۳..... دلایل انقلابی بودن مردم خرق
- ۵۴..... فعالان سیاسی خرق
- ۵۷..... راهپیمایی در خرق
- ۵۸..... کمک رسانی به انقلابیون مشهد

فصل چهارم: نقش خرقه‌ها در دفاع مقدس

- ۶۷..... ایثار در فرهنگ اسلام
- ۷۳..... شهدای خرق در جنگ تحمیلی
- ۷۹..... یادواره شهدای خرق
- ۸۳..... جانبازان روستای خرق
- ۸۶..... رزمندگان

فصل پنجم: دستاوردها و خدمات انقلاب اسلام در خرق

- ۱۰۱..... شورای اسلامی روستای خرق
- ۱۰۳..... پایگاه بسیج خرق
- ۱۰۳..... خانه بهداشت
- ۱۰۳..... مرکز مخابرات
- ۱۰۴..... طرح هادی روستا
- ۱۰۵..... آب بهداشتی
- ۱۰۵..... برق رسانی به روستا
- ۱۰۸..... حمام
- ۱۰۹..... راه ارتباطی
- ۱۰۹..... دیگر خدمات انقلاب

بخش دوم: فرهنگ و مراکز فرهنگی روستای خرق

فصل اول: مساجد و آثار تاریخی خرق

.....	مساجد	۱۱۵
.....	۱. مسجد محمدیه (مسجد نارینگ قلعه)	۱۱۶
.....	۲. مسجد امام حسین علیه السلام (مسجد کمر)	۱۱۶
.....	۳. مسجد فاطمیه (مسجد قُلماق)	۱۱۷
.....	۴. مسجد النبی صلی الله علیه و آله (مسجد باغی، باغ مسجدی)	۱۱۷
.....	۵. مسجد امام حسن مجتبی علیه السلام (مسجد قاراداش)	۱۱۸
.....	۶. مسجد قبا	۱۱۹
.....	۷. مسجد پنج تن	۱۲۰
.....	آثار تاریخی	۱۲۰
.....	۱. داش قلعه	۱۲۰
.....	۲. قره النگ	۱۲۱
.....	۳. آسیاب‌های آبی	۱۲۱

فصل دوم: سنت و عادات

.....	نمونه‌هایی از کارکردهای وقف	۱۲۸
.....	وقف در خرق	۱۳۰
.....	خیبر اتخانه	۱۳۳

فصل سوم: اماکن آموزش

.....	مکتب‌خانه‌ها	۱۳۷
.....	مکتب‌داران	۱۳۷
.....	مواد درسی مکتب‌خانه‌ها	۱۴۰
.....	زمان تدریس در مکتب‌خانه‌ها	۱۴۱
.....	شیوه تدریس در مکتب‌خانه‌ها	۱۴۲
.....	سن قرآن آموزان	۱۴۲

۱۴۳	آداب و رسوم مکتب‌خانه‌ها
۱۴۵	حوزه علمیه خرق
۱۴۶	روحانیون خرق
۱۵۰	مؤذنان
۱۵۰	مدارس دولتی

فصل چهارم: آیین‌ها، سنن و رسوم روستای خرق

۱۵۵	آداب و رسوم عزاداری در گذشتگان
۱۵۶	زیارت قبور
۱۵۷	شب جمعه
۱۵۸	سنت عزاداری ماه محرم
۱۶۶	ماه صفر المظفر
۱۶۶	ماه شعبان المعظم (برات)
۱۶۷	ماه رمضان المبارک
۱۶۹	ذی الحجه الحرام
۱۷۰	مراسم بدرقه و استقبال از حاجیان
۱۷۱	۱. مراسم بدرقه
۱۷۳	۲. مراسم استقبال
۱۷۶	عید نوروز
۱۸۳	آداب و رسوم عروسی

بخش سوم: جغرافیای خرق

فصل اول: جغرافیای انسان و طبیعت

۱۹۱	معرفی اجمالی روستای خرق
۱۹۴	آمار تقریبی جمعیت خرق

۱۹۵.....	کوه‌ها و ارتفاعات خرق
۱۹۹.....	دشت‌های روستای خرق
۲۰۰.....	آب‌های منطقه خرق
۲۰۰.....	۱. رودخانه‌ها
۲۰۲.....	۲. قنوات (کاریزها)
۲۰۵.....	۳. چشمه‌ها
۲۰۸.....	بلايای طبیعی
۲۱۰.....	پوشش گیاهی
۲۱۰.....	گیاهان دارویی و خوراکی خرق

فصل دوم: جغرافیای اقتصادی

۲۲۳.....	کشاورزی
۲۲۴.....	زنبورداری
۲۲۵.....	دامداری
۲۲۶.....	مرغداری
۲۲۷.....	پرورش ماهی

فصل سوم: مشاغل و صاحبان حرفه

۲۳۰.....	آشپزهای معروف روستا
۲۳۱.....	قصابان
۲۳۱.....	خیاطان معروف
۲۳۲.....	رنگرزهای معروف
۲۳۲.....	بناها
۲۳۳.....	کفاشان
۲۳۳.....	سنگ تراشان و حکاکان
۲۳۴.....	صنعت نجاری

۱۰ خرق

نجانان معروف ۲۳۵

کارگاه‌های کوچک بافندگی ۲۳۶

تصاویر ۲۴۱

www.ketab.ir

اهدا:

بماند سالها این نظم و ترتیب زما هر ذره خاک افتاده جایی
غرض نقشی است کز ما باز ماند که هستی را نمی بینم بقایی
مگر صاحبی آوری به رحمت کند در کار درویشان دعایی

سعدی

این اثر ناچیز را به پیشگاه مقدس حضرت امام موسی کاظم علیه السلام و
فرزند گرامیش امامزاده عبدالرحمن و شهدای و شهادت خرق تقدیم
می کنیم.

پیشگفتار

انگیزه تألیف کتابی در باره روستای «خرق» به نخستین سال‌های برگزاری یادواره شهدای این روستا باز می‌گردد^۱ که برخی از طلاب علوم دینی خرقی مقیم شهر مقدس قم به سبب فقدان نوشته‌ای درباره آن، و با آگاهی نسبت به اهمیت آباد مختلف تاریخ این روستا، بویژه ابعاد مذهبی و سیاسی، انجام چنین کاری را لازم دانستند. در این راستا طرح اولیه آن چند سال پیش تنظیم و در جلسه‌ای که برخی طلاب همشهری مقیم قم حضور داشتند مطرح شد اما بنا به دلایلی شروع کار به تعویق افتاد. کمبود اطلاعات، دوری شهر قم از روستا، ارتباط کم مؤلفان با آن و گرفتاری‌های روزمره آنان، از جمله دلایل تأخیر در تألیف کتاب بود. در عین حال انگیزه برداشتن گامی کوچک برای روستای شهید پرور «خرق»، عزم را برای کار جزم می‌کرد. از این رو سه نفر از طلاب خرقی مقیم شهر قم با انگیزه و اشتیاق، روزهای تعطیل خود را

۱. در باره گزارش یادواره‌های شهدا در صفحات بعدی مطالبی ارائه خواهد شد.

به برگزاری جلسه‌هایی جهت تدوین این کتاب اختصاص داده و با تقسیم کار، مواد خام آن را گردآوری و شروع به تدوین و تألیف آن کردند.

از آنجا که از گذشته‌های دور روستا اطلاعی در دست نبود، بنا بر آن شد که به تاریخ معاصر، فرهنگ و جغرافیای «خرق» پرداخته و در ابتدای کتاب برای تیمن و تبرک مطالبی در باره امامزاده عبدالرحمن بن موسی - بن جعفر علیه السلام که در روستای خرق مدفون شده است، مطرح شود. از این جهت اطلاعات گوناگونی اعم از مذهبی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی گردآوری شد. برای استوار کردن، ارزیابی مطالب و رفع کاستی‌های نوشته، با برخی از متخصصان روستای «خرق»، دیدارهایی صورت گرفت و نکاتی بر نوشتار افزوده شد.

از آنجا که مؤلفان، هدف خود را از نگارش این کتاب فراهم ساختن زمینه برای مشتاقان به این آب و خاک و بسایر نمای آینده و ایجاد پیشینه‌ای برای دیگر محققان دانسته‌اند، نه تهیه منبع اطلاعات جامعی در خصوص روستا، پیشاپیش به کاستی‌های کتاب اعتراف می‌کنیم و چنانچه خوانندگان ما را در جریان کاستی‌های آن قرار دهند تا در فرصتی دیگر بتوانیم کار بهتری ارائه دهیم، بسیار سپاسگزار خواهیم بود.

انتخاب نام کتاب با توجه به مطالب گوناگون آن، کار آسانی نبود؛ بدین منظور نام‌های بسیاری روی کاغذ آمد و پس از صلاح دید مؤلفان، عنوان روی جلد انتخاب شد. در خاتمه از تمام کسانی که در فراهم

آمدن این اثر به نحوی زحماتی را متقبل شدند سپاسگزاریم.

بجاست برای تقدیر، به اسامی برخی خرقی‌ها که با گشاده رویی به پرسش‌های مؤلفان پاسخ داده و اطلاعاتی را در اختیار ایشان قرار دادند اشاره شود. نخست باید از حجت الاسلام والمسلمین حاج آقای کوهستانی بانی برگزاری یادواره شهدای «خرق» تشکر کرد که ضمن تشویق مؤلفان، اثر را مطالعه و برای غنی شدن آن نکاتی را یادآوری کردند. دیگر بزرگواران عبارتند از: جناب عبدالعلی حیدرزاده^۲، حاج سید رجب نقوی (یدر شهید)، حاج سید عبدالله روحی، سید محمد جوادی، محمدعلی مرادی، آیت الله اکبر مهاجری، موسی‌الرضا مینایی و برخی دیگر از اعضای شورای اسلامی روستای خرق.

هرچند آن چه به نگارش کتاب مطلوب نویسندگان نبوده است و بنا به دلایلی برخی از مباحث را در این مجموعه نمی‌توان یافت، ثمره تلاش و بضاعت اندک مؤلفان است که تقدیم سال‌ها شایسته پرور و متدین روستای «خرق» می‌شود.

۲. جناب آقای حیدر زاده فردی متدین، از خانواده‌ای روحانی و از معلمان پیش کسوت روستای خرق هستند و حق استادی بر گردن نسل جدید خرق دارند. وی دارای خطی خوش است و سال‌های متمادی نامه‌های مردم برای ارسال به ادارات را می‌نوشت. ایشان در حال حاضر پس از سی سال خدمت صادقانه، بازنشسته آموزش و پرورش است.